

povzdiguje duha nad vse, kar je podlega, vulgarnega, slabega, navdušuje ga za sijajne uzore dobrega, lepega, vzvišenega. Z eno besedo, knjiga postane najmogočnejši faktor kulture, napredovanja, ter duševnega in telesnega blagostanja.

Toda če zdravo berilo nam provzročuje toliko dobrega, žalibog! ne prinašajo nam menj slabega nenravni, strupeni književni prvizvodi.

Spominjam se, da sem nekoč čital v svetem pismu (knj. Cahar. pror. pogl. V.) nastopne vrstice:

„Vzdignil sem svoje oči, in gledal, in evo knjige, ki je letela“.

„In mi reče (Gospod): Kaj vidiš? A jaz sem odgovoril: Vidim knjigo letečo, dolgo dvajset in široko deset komolcev.“

„A zopet mi reče: to je prokletstvo, ki se razprostira po vsej zemlji“.

Ravno isto se lahko reče o nenravnih, okuženih knjigah, ki preplavljajo današnji svet. One so res pravo, pravcato prokletstvo, ki pada pogubonosno na posameznike, na družine, na narode, ter jim jedro razjeda, in izpodriva same podstave, na katere sloni oprt splošni red in občje blagostanje.

Nezdrava knjiga postane najnagnusnejša zabava, mamilo najnižnjih čutov, nenravnost, izprijenost, dušna kuga! Ona ne samo ne daje počitka utrujenim živcem, ampak nasprotno utegne jih pripraviti do skrajne razdraženosti, do isterizma. Kvari redno poslovanje našega organizma, nas spravlja ob tek, ob sen, ob mir, in tako direktno ali indirektno postaja vzrok fizične bolezni.

In vendar fizična onemoglost ni še najhujša posledica nezdravega čtiva; žalostnejši mu je upliv na moralno življenje. Zadržuje namreč v razvitku duševne moči in vrline, pokvarja značaje, temni luč uma, da ni več mogoče z lehka soditi, kaj je resnica in kaj laž, kaj je dobro in kaj zlo. Polagoma in dosledno tepta, mori, uničuje še tako globoko ukoreninjene kalí čednosti in kreposti; razdira družinski mir; izruva pojme dolžnostij, poštenosti in pravice; peha človeka v dvom, v temo, v nered, v obup. Vsakdanja velikomestna kronika predobro podpira mojo trditev!

Slaba knjiga je sovražnik najhujše vrste. Pod krinko lepote, prijaznosti, ugodnosti, zabave, skriva najtemnejše namene, najpodlejše načrte. Z eno roko te boža, z drugo ti nevsmiljeno zariva v srce otrovani nož.

Slaba knjiga naposled je faktor nazadnjaštva in brutalnosti. Ona najsilnejše upliva na domišlijo in na strasti. Prva in druge se pod tem uplivom tako razvijajo, da največkrat paralizujejo moči zdravega uma in dobre volje. Kedar pa um in volja več ne moreta delovati, človek gre nazaj, propada; uzor za uzorom mu izginja; potrebe se množijo, fizična in moralna beda nastopata grozeče in ni rešilnega sredstva zoper nje. Napredek je pretrgan in človek se približuje čedalje bolj neumnim živini.

Čestite bralke so že ugenile, da tukaj govorim posebno o nenravnem beletrističnem berilu, namreč o neki

vrsti romanov, novel, dram, pesnij in drugih enakih slovstvenih pojavov, ki so preplavili toliko dežel in izpridili toliko neizkušene mladine.

Čitajte le, čitajte mnogo, drage Slovanke; a če vam je kaj do svojega dobrega imena, do prave omike in do resničnega napredka, varujte se skrbno vsega, kar bi vas moglo pohujšati; odložite takoj iz začetka, brez daljšega pomisleka vse, kar bi ne mogle čitati glasno v pošteni družbi brez rudečice na poštem licu. Pazite dobro kakovo hrano dajete svoji duši. Kakoršna hrana, taka tudi duša. Nezdrava hrana — nezdrava duša; nepoštena, otrovana hrana — nepoštena, otrovana duša. Neizogibno!

Čitajte pridno, pazljivo, mnogo. Zabavati se s kratkočasnim čtivom — seosebno vam! kdo bi se predrznil braniti kaj tacega? I to je potrebno. Toda ne pozabite bolj resnih knjig. Zgodovina, naravoslovje, životopisi, vzgojevalne knjige, umetnostne razprave in tudi slučajno važnejša znanstvena dela, celó filozofična in socijoloziška vprašanja vam bodo zdaj pa zdaj v prostih urah dobro došla. Iščite si jih, kjer jih morete dobiti. Poslušajte, kolikor je možno, nasvete Slovenkine sodelovalke — duhovite Danice. Širite obzorje svojih idej, izobrazujte si pamet, blažite srce. Kako je lepo poslušati vas kedar se v svojih razgovorih vzpenjate nad navadno, puhlo, nično, dolgočasno klepetanje, in razpravljate kaj važnega, znanstvenega, umetniškega, sebi in drugim koristnega! Takrat ste res vse časti in priznanja vredne hčere, v katere sme narod lahko staviti svoje nade in na koje sme lahko biti ponosen.

A zopet ponavljam — pazite na kakovost svojega čtiva, svoje dušne hrane!

Značaj.

V kozarcu vince se blišči,
Slovenijo naj Bog živi!..
Dokler dostojno ti me boš redila,
Beseda moja tebe bo slavila...
A če mi tujec boljši kruh ponudi,
Nikar preveč se ne začudi.
Če sin ostavi tvoj oltar!
Denar!... denar sveta je vsevladar!...

Marica II.

Po noči.

Spisala Milka.

„Mama, mamica, čuj, ali čuješ? Oh, kako je mene strah“ šepetalo je in pritiskalo se štiriletno dekletce k materi pod odejo. „Mama ali čuješ, kako tolče; mama, mene je strah“. — Utihnilo je in sopelo pod težko odejo,

ki mu je branila prosto dihati. „Čuj, čuj in zopet ropoče; kdo pa je tam zunaj mama?“ — — „Tiho, tiho bodi Anica, le zaspj lepo, saj ni nič, burja piha in ropoče. Le naj razbija tam zunaj, saj k tebi ne more“ Utolažilo se je dete ter kmalu v sladkem snu pozabilo burjo in strahove.

„O, hvala Bogu, da je burja, naj piha, piha naj še vedno huje“, mrmrala je mati v postelji zroča proti oknu, ali ne bi morda tam zapazila znamenja dneva. In kakor bi hotela burja odzvati se njenej pohvali zazvižga, zatuli, zamijavka; potrese z vrati in loputne z vetrnicami, ki so ovirale svetlobi v sobo. Bile so ob steno, hiša se je tresla, burja tulila in stokala krog vogla. Sunek za sunkom je udarjal ob nizko ogljarsko kočo, kakor bi se ob tej hotel skušati, ali ima kraška burja še kaj moči. Tresk! in vetrnica ni več kljubovala. Odtrgalo jo je in neslo jo daleč v vas; a jutri bode že morda plavala po kakej kraškej mlaki. — Tam bode malim Kraševcem danes ladija, jutri voz, a kmalu streha ali zid v vedno istej prvotnej obliki.

„Svetli se že in še jih ni. Nekdo ropoče, morda je Ive“. Hitro ustane mlada mati, obleče se in hiti odpirat večina vrata. Burja jo sune s tako silo nazaj, da je omotaje se iskala zaslonbe, da ne bi treščila na tla. „Dobro jutro strina!“ — „Bog ga daj stric!“ — „Strina Lojza, meni je burja pri hlevu streho odnesla, pusti no, prosim te, da svoje kože spravim v tvoj hlev“; ogovarja in prosi stari Ivica. — „Stric Ivica, še zdaj jih ni iz Trsta. Mislila sem, da bodo že po noči tukaj.“ — „Nič ne boj se, strina, Čič je hudič. Tvoj Ive ne pride jim tako hitro v pest, znam jaz, poznam ga. Z menoj je hodil mnogo let, in kogar on vodi, gotovo srečno odnese pete, a tudi svoj tovor spravi v denar. Ali imajo kaj svile pri sebi?“ — „Ne, samo s kavo so se založili“

Kdor pozna Kras z njegovimi duplinami in dolinami, skalami in prepadi, lahko si misli kako težavno pot in še težavnejšo hojo so si izvolili tihotapci, da bi srečno odnesli kavo, ki so jo za malo ceno kupili v Trstu. Po deželi jo bodo prodajali za dober dobiček, dasi jo oddajajo ceneje, nego vsak drug trgovec. Temne, viharne noči so jim dobro došle

Že tretjo noč plazi desetorica mož med kraškimi skalami. Zdaj hitro pomikaje se naprej, zdaj na trebuhu leže gleda, ali se kje ne zablisi finančarjeva puška.

Kolikokrat so svoje vreče vrgli v dupline skal in razpršili se ter zginili brez sledu, dokler se ni zopet oddaljila sumna jim prikazen. Nocojsna noč bila jim je posebno ljuba, dasi so morali z vso človeško silo upirati se močnej burji. Korakali so polagoma a brez strahu, kajti bali se niso, da bi jih nocoj, pri tem vremenu razpodel finančar. Potne kaplje rosile so jim čelo. Težka je bila vreča, težka. A naj bo, saj dobiček bo tudi lep. Odložili so bremena, da si oddahnejo. Vse nevarne vasi so že za njimi; pred jutrom bodo že doma.

„Čujte, kako nocoj burja tuli! Pravijo, da kedar se kdo obesi, ali pa če kdo ne umrje naravne smrti, vselej tako močno piha.“ — „Ne znam zakaj, pa morda je istina“ pritrjuje Ive, vodja tihotapev. . . .

„Pok, pok! . . . „vra“ in človeško truplo zvali se na tla. Burja zazvižga, zatuli in s peskom posiplje umirajočega, ki v smrtnem boju stiska in krči pesti. . . Vse tiho in mirno za trenutek. Tudi burja so je oddahnila. S podvojenimi močmi upira se v one človeške sence ob kraških skalah, da bi jih ali s peskom zasula ali odnesla. Toda kakor nocoj oblaki pod nebom, tako se tudi te hitro pomikajo naprej; saj jim je smrt za petami. . . .

„Frane, Miško, Juri! ali ste vsi? Kje je Ive? „Kje je Ive?“ upraša tudi strina Lojza; ali burja ji vzame besedo in prihrani sosedom odgovor.

Na priprostih nosilih prinesli so ji moža mrtvega, okrvavljenega, s peskom in listjem odetega. Zazvižga, zatuli in zacvili burja, plaka žena vdova, in plaka sirota Anica, ki jo je bilo po noči tako strah; tako strah ravno tedaj, ko je njenega ateja zadela finančarjeva kroglja.

Z Dolenjskega.

(Dalje.)

Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo,
Kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj.
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastnega vira.
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donel.

Koseski.

Lac (pri predpasniku), opr-	marof, pristava.
nik.	martra, muka.
ladelje, predal.	martrati, mučiti.
lajbelje, telovnik.	medajla, kolajna.
lajerkosten, lajna.	meldati, naznaniti.
lajhtar, svečnik.	melšpajz, testenica (močnata jed).
lampa, svetilka.	menezarija, zverinjak.
larfa, krinka.	mežnar, cerkovnik.
lectar, medar.	merkati, paziti, zapomniti se
lotati, spajati.	zaznamovati.
luftati, zračiti.	modroc, žimnica.
luftbalon, zrakoplav.	mojškra, šivilja (krojačiča).
luster, lestevec.	montelj, plašč.
lušten, prijetno.	morost, močvirje.
ledek, neoženjen.	muja, trud.
leder, usnje.	mušter, uzorec, kroj.
left, zrak.	Naftelj, zapon, zapenec.
legnat, prilika.	natirlih, naravno, seveda.
lemenat, semenišče.	natura, narava.
lenir, ravnilo.	necati, mrežiti, mrežo plesti.
lešt, veselje.	note, sekirce.
lojtra, lestva.	noticbuh, beležnica.
lon, plačilo, zaslužek.	nucati, rabiti.
Makaroni, vlitki.	nudelni, rezanci.
manira, olikanost.	nudelpret, razvaljalnica, (de-
manšeta, naročka.	ska za rezance).
marela, dežnik.	Obligacija, zadolžnica.
marinar, mornar.	obšid, slovo.
marka, znamka.	obzed, peta.
markedendarica, jestvinarica.	